

Politidirektoratet

NCIS NORWAY

per e-post

Deres referanse:
19/53376

Vår referanse:
20/25205

Sted, Dato
Bryn, 2.3.2020

HØRINGSSVAR – RUSREFORMUTVALGETS INNSTILLING NOU 2019:26

Det vises til høringsbrev fra Helse- og omsorgsdepartementet av 19. desember 2019 om høring av NOU 2019:26 Rusreform – fra straff til hjelp, Politidirektoratets brev av 15. januar 2020 og gjennomført VTC med direktoratet den 23. januar 2020. Svarfrist for innspill til direktoratet er 2. mars 2020.

Innledende bemerkninger

Kripos mener det kan ha gode grunner for seg å utrede nærmere behovet for en styrking av helsetjenesten for å gi et bedre tilbud til personer med rusproblemer og avhengighet. Vi er derimot skeptiske til om like gode grunner taler for en avkriminalisering av all bruk av narkotika. Vi er også skeptiske til at politiet fratas ansvar og hjemler for bruk av tvang, særlig overfor unge brukere av narkotika.

Bekjempelse av alvorlig kriminalitet, herunder narkotikaovertrедelser, har hatt høy prioritet i politiet og straffenivået har reflektert domstolenes syn på de alvorligste overtrедelsene. Lovreguleringen har etter Kripos' syn vært et effektivt forebyggende tiltak mot narkotikamisbruk. Avkriminalisering av bruk av narkotika og innehav, er et steg i retning av en mer liberal narkotikapolitikk. Kripos er bekymret for at avkriminalisering vil kunne gjøre at politiet prioriterer narkotikabekjempelse i mindre grad. Normdannelsen og den stigmatiserende effekten som følger gjennom straffelovgivning er også tilsiktede effekter, slik at stigmaet ved ulovlig omgang med narkotika ikke uten videre kan beskrives som uønsket.

De senere år har det skjedd en klar nedgang i politiets anmeldelseshyppighet overfor narkotikaavhengige.¹ Norge er et av landene hvor det misbrukes minst narkotika.

¹ Se f.eks. s. 60 i siste årsrapport om anmeldt kriminalitet fra POD: <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2018/strasak-2018.pdf> Noe som samsvarer med Riksadvokatens føringer, f.eks. gjennom årlige mål- og prioriteringsrundskriv der det fremgår at det er de *alvorlige* narkotikasakene som skal prioriteres. Synet er også kommunisert i flere medieoppslag fra flere år tilbake, f.eks <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/politiet-skal-ikke-lope-etter-slitne-narkomane-1.278016>

Særlig blant unge vurderes bruk av narkotika blant den laveste i Europa (ESPAD, 2015²). Kripas er derfor usikker på om avkriminalisering er et nødvendig verktøy for å få til utredningens uttalte mål; "Fra straff til hjelp".

Utredningen har et stort fokus på den "straffen" man skal "fra", men etter vår vurdering et for lite fokus på innholdet i den "hjelpen" man skal "til". Som et eksempel fokuserer utredningen i liten grad på hvordan helsetjenesten skal kunne håndtere den økningen i ressursbruk som må forventes dersom helsetjenesten skal overta ansvaret for samfunnets reaksjon på narkotikabruk (samt erverv og innehav) fra politiet. Samfunnets totale innsats overfor rusmisbrukerne vil etter Kripas' syn lide fordi politiet fratas myndighet og ansvar, uten at det omtales hvordan dette ansvaret nå skal overtas og følges opp av helsetjenesten.

I forlengelsen av dette stiller vi spørsmål ved om ikke en gjennomgang av helsetjenestens arbeid med målgruppen bør prioriteres før man vurderer en såpass grunnleggende endring som en avkriminalisering vil representere. Utvalget skriver selv om dette behovet på side 347 følgende;

Rusreformutvalgets mandat har ikke omfattet å utrede det samlede hjelpe- og tjenestetilbudet til personer med rusproblemer som sådan, men det synes å være uløste utfordringer på rusfeltet, som utvalget har kommet i kontakt med i løpet av sitt utredningsarbeid. Utvalget foreslår derfor at det nedsettes et offentlig utvalg som har som mandat å utrede forslag til endring og utvikling av tjenestetilbudet som kan bidra til å hente ut mer effekt av alle de tiltakene som er satt i verk de siste 20 årene. Mandatet bør videre omfatte å utarbeide forslag til en ny struktur eller organisering av det overordnede ansvaret for rusfeltet, som – kanskje mer enn noe annet felt med så stor samfunnsmessig interesse – har mangelfullt kunnskapsgrunnlag og store samhandlings- og koordineringsbehov.

Vi kan umiddelbart ikke se en sammenheng mellom den avkriminalisering som foreslås og den bedring i helsemessig oppfølging som ønskes oppnådd. Påtaledirektiv og politiets prioriteringer har i en årrekke hensyntatt behovet for helsemessige tjenester framfor straffeforfølgning når det gjelder rusavhengige. Vårt syn er at en fortsatt straffesanksjonering av all befatning med narkotika er det sikreste virkemiddelet i arbeidet mot befatning med narkotika. Vi oppfatter avkriminalisering som et eksperiment med et høyst usikkert utfall.

Kripas deler dissenterende medlem Swahns bekymring for samfunnets oppfatning av den avkriminalisering som foreslås (utredningen pkt. 20.3). Det er grunn til å tro at en avkriminalisering, og da særlig av de stofftyper og mengder som utvalget foreslår, vil kunne oppfattes som en ufarliggjøring av narkotikabruk, særlig blant de unge. Et slikt signal er det all grunn til å advare mot.

Videre er det vår vurdering at faren for en negativ reaksjon (oppdagelsesrisikoen), særlig blant unge mennesker, er vesentlig for hvorvidt man velger å prøve/ bruke narkotika. For Kripas fremstår det som sannsynlig at frykt for myndighetenes reaksjoner har hindret mange unge mennesker i å prøve narkotika. I dette ligger ikke bare frykt for straffereaksjon isolert sett, men også andre reaksjoner, herunder forvaltningsvedtak knyttet til førerkort og våpeninnehav, og ikke minst følger for videre karrieremuligheter.

² <http://www.espad.org/report/summary>

Merknader til de enkelte kapitler

I det følgende fremkommer Kripas' merknader til enkelte av kapitlene i utredningen.

Til kapittel 6 - Erfaringer fra rusreform i andre land

Kripas påpeker at det fremstår krevende med internasjonale sammenligninger først og fremst fordi samfunnene og måleparameterne er svært ulike. I tillegg er faktagrunnlaget i denne utredningen beheftet med usikkerhet fordi målinger til dels er utilstrekkelige, har begrenset kontinuitet, ikke spesifikt er knyttet til lovendringer, og for flere land har funnet sted gjennom tiår med ganske store styringsmessige og politiske endringer. Kripas mener det er viktig å ha den usikkerheten med seg når utvalgets forslag vurderes.

Til kapittel 12 - Hensyn for og imot avkriminalisering

12.3.3 – Mulige utilsiktede konsekvenser av avkriminalisering

Kripas peker på at bruk av rusmidler, inkludert alkohol, i mange sammenhenger oppleves som en trigger for alvorlig kriminalitet. Bruk av rusmidler svekker de kognitive vurderingsevner og senker terskelen for å begå kriminalitet som er skadelig for den øvrige del av befolkningen. Grov vold, drap og seksualforbrytelser er eksempler på kriminalitet som ofte utløses av rusmisbruk.

Kripas peker også på at det i forbindelse med forslaget om å ta inn forbud mot dopingmidler i legemiddeloven var usikkerhet om bruk av anabole androgene steroider førte til økt aggresjon, men det kunne heller ikke utelukkes (Prop. 107 L (2012-2013)). Det at bruk av dopingmidler ble forbudt, bør være et erfaringsgrunnlag man etter Kripas' syn bør se hen til ved vurdering av en evt. avkriminalisering av narkotikabruk.

For Kripas' ansvarsområde innenfor den særlig alvorlige kriminaliteten pekes det særlig på:

Drap og voldtekt

Av Kripas' drapsstatistikk³ framgår det for perioden 2009-2019 at 51 % av gjerningspersonene var påvirket av rusmidler. I 2019 var hele 75 % ruspåvirket. For perioden 2009-2019 var 32 % påvirket av annet enn alkohol (narkotika, medikamenter, blandingsrus). I 2019 var denne andelen oppe i 47 %. At det åpnes for straffri bruk av selv de aller sterkeste narkotiske stoffene gir etter Kripas' syn grunn til bekymring hva gjelder utilsiktede konsekvenser innenfor noe av den aller mest alvorlige kriminaliteten.

I boken "Om drap" skriver Pål Grøndal⁴;

Forekomsten av rusproblemer hos gjerningspersoner er langt høyere enn i resten av befolkningen. Alle rus- og avhengighetsskapende midler kan være farlige. Det som er farlig er hyppig bruk og (raskt) inntak av stor mengde av rusmidlet. Noe av grunnen til at alkohol er ansett som farlig, er blant annet at det er svært lett tilgjengelig. Dersom andre rusmidler ble legalisert på samme måte som alkohol, vil den enkle tilgangen medvirke til at også det rusmidlet blir "farligere". Rett og slett fordi flere vil bruke det, og da vil de bruke det oftere, og

³ <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/drap/drapsoversikt-2019.pdf>

⁴ <https://www.gyldendal.no/Sakprosa/Helse-kropp-og-sinn/Om-drap>

skadepotensialet vil øke. For tiden finnes det ingen nevrobiologisk forklaring på hvorfor bruk av alkohol, amfetamin og kokain er assosiert med overhyppighet av aggresjon og voldsutøvelse. Vi vet at rusmiddelbruk kan føre til impulsivitet, svekket vurderingsevne, vold, kriminalitet, skader, død og selvmord. Regelmessig bruk av amfetamin/metamfetamin og kokain er assosiert med høyere risiko for paranoiditet, sterk delir, svekket sanseevne og voldshandlinger. Hyppig bruk av slike stoffer øker risikoen for både psykotiske symptomer og aggressiv atferd. Særlig akutte forgiftninger kan forsterke og øke aggressive reaksjoner.

I studien "Partnerdrap i Norge 1990-2012" skriver Solveig Bø Vatnar⁵; *Rus er et forvarsel om forhøyet voldsrisiko, men også en sårbarhetsfaktor fordi rus medfører dårligere aggresjonskontroll hos noen personer.*

Kripos vil videre vise til at det i 2018 ble anmeldt 707 festrelaterte voldtekter, noe som utgjør 42 prosent av alle voldtekter av personer over 14 år. Denne andelen samsvarer med tidligere rapporter, der denne kategorien har ligget i størrelsesordenen 34-48 prosent. Voldtekt i forbindelse med fest er fortsatt et betydelig problem i det norske samfunnet. Ved festrelaterte voldtekter er den fornærmede ofte forberuset til å motsette seg handlingen. I mange av sakene er både den anmeldte og den fornærmede unge, ofte i alderen 16-22 år. Det er imidlertid ikke undersøkt i hvor stor grad de impliserte har vært påvirket av narkotika. Kripos mener like fullt at det er all grunn til å se med bekymring på den fremtidige utviklingen i antall festrelaterte voldtekter hvis bruk av selv de sterkeste narkotiske stoffer skal avkriminaliseres.

Den organiserte kriminaliteten

Narkotikamarkedet representerer en "businessmodell" hvor brukerne er en helt avgjørende del av markedet og hvor deres bruk finansierer den organiserte narkotikakriminaliteten og tilhørende kriminalitet. Norge anses internasjonalt som et begrenset narkotikamarked, men med høy kjøpekraft hvor distribusjon av narkotika gir større avkastning enn i andre land. Narkotikakriminalitet har mange uheldige konsekvenser i form av annen kriminalitet som vold, menneskesmugling, økonomisk kriminalitet og menneskehandel. Det foreligger også informasjon om at utbytte som genereres av narkotikaomsetningen er med på å finansiere terror.

Organisert narkotikaomsetning er en betydelig inntektskilde for kriminelle og påvirker sterkt utøvelsen av øvrig kriminalitet. Mange i politiet betegner narkotika-kriminalitet som "brød og smør" for de organiserte kriminelle. Det er intet i utredningen som tilsier at bruk av narkotika vil avta ved en avkriminalisering. Hva gjelder spørsmålet om eventuell økt bruk fremhever utredningen at internasjonal forskning ikke gir dekning for en økning⁶. Portugal er et av landene utvalgt etter mandatet særlig skal se hen til ved sitt arbeid. I så måte vil Kripos fremheve søyle-diagrammene inntatt på s. 135 i utredningen, som vanskelig kan leses annerledes enn at det har skjedd en økning i bruk av illegale rusmidler i Portugal siden deres reform i 2001 og frem til 2016/2017. Økt bruk vil bety økte inntekter for de kriminelle, med de følger det har for den alvorlige og organiserte kriminaliteten.

Konfliktsituasjoner med alvorlige voldhendelser i de kriminelle gjengmiljøene særlig på Østlandet har vært et markant problemområde i det norske samfunnet de senere årene. Sett hen til tilstandene i Sverige spesielt er det all grunn til å ta situasjonen på alvor både for norsk politi og samfunnet for øvrig. Den erfaringen Kripos har gjort

⁵ <https://docplayer.me/16979215-Solveig-karin-bo-vatnar-partnerdrap-i-norge-1990-2012-en-mixed-methods-studie-av-risikofaktorer-for-partnerdrap.html>

⁶ F.eks. utredningen s. 261 venstre spalte

gjennom sitt arbeid mot de kriminelle gjengstukturene er at alvorlige voldsepisoder svært ofte oppstår som følge av konflikter som har rot i markedsandeler og territorium relatert til narkotikavirksomhet. Kripas påpeker paradokset ved at det fra samfunnet side ønskes en effektiv bekjempelse og forebygging av alvorlig kriminalitet knyttet til gjenger og kriminelle nettverk, samtidig som utredningen foreslår å avkriminalisere det viktigste inntektsgrunnlaget til de samme gjenger og kriminelle nettverk.

Erfaringer fra en rekke internasjonale etterforskninger har vist at internasjonale organiserte kriminelle miljøer opplever Norge som et krevende land å rette sin narkotikavirksomhet mot. Årsakene er flere, men særlig forhold som norsk politi sin vilje til å forfølge bakmenn internasjonalt, risiko ved grensepassering og ikke minst strenge straffereaksjoner for narkotikaforbrytelser fremstår som vesentlige faktorer. Faktorene forhindrer ikke organiserte kriminelle i å drive narkotikavirksomhet i Norge, men dette har innvirkning på prisnivået i det norske markedet. Hvis vi forutsetter at myndighetene fortsatt vil bekjempe produksjon og import av narkotika på minst samme nivå som i dag vil en avkriminalisering av kjøp til eget bruk forventelig øke etterspørselen. Dette vil etter alminnelige markedsmekanismer øke prisnivået. Kripas frykter derfor at avkriminalisering kan gjøre at Norge blir et mer attraktivt marked for organiserte kriminelle.

Avslutningsvis peker Kripas på at betalingskonflikter knyttet til legale kjøp er godt regulert. Det er åpenbart at legalt kjøp av ulovlig vare utfordrer en prosess for å løse betalingskonflikter, og av erfaring vet Kripas at slike betalingskonflikter kan utløse trusler, press og voldshandlinger, også i organiserte kriminelle miljøer.

Til kapittel 13 – Anvendelsesområdet for utvalgets foreslåtte modell

Velges en avkriminalisering, vil Kripas (subsidiært) advare mot å avkriminalisere alle typer narkotika. Særlig gjelder dette de aller mest potente stoffene som f.eks. amfetamin, kokain, heroin og syntetiske opioider. Utvalget er selv inne på farligheten knyttet til fentanyl-stoffene på s. 276 og 277. For disse stoffene kan bare det å komme i berøring med stoffet være dødelig. Flere av stoffene kan bestilles hjem i egen postkasse ved noen tastetrykk på internett. Kripas mener det her er av betydning at man overfor borgerne markerer det (til deles ekstreme) farepotensialet ved slike stoffer, ved å opprettholde straffetrusselen. Avkriminalisering vil etter Kripas' syn herunder øke muligheten for at personer – for eksempel barn – kan innta dødelige stoffer i vanvare.

Det har etter vårt syn relevans å se hen til regelverk gitt på andre områder med sterkt farepotensiale. Et eksempel er reguleringen av tilgang til våpen/ammunisjon hvor det blant annet er straffbart å ikke oppbevare patroner til skytevåpen forsvarlig nedlåst. I et slikt perspektiv fremstår det etter Kripas' syn paradoksalt at titalls rusdoser heroin og fentanyler straffritt kan oppbevares og brukes hvor som helst. Utvalgets betraktninger om at straffrihet er en fordel fordi det vil øke sjansen for at politiet blir gjort kjent med at farlige stoffer er i omløp (s. 277, venstre spalte) fremstår for oss som lite treffende.

13.5.1 – Typer av rusmidler

Kripas kan gi tilslutning til dissenterende medlem Swahns beskrivelse av hvordan en avkriminalisering av erverv, innehav og bruk, vil bli oppfattet. Narkotiske stoffer,

herunder nye syntetiske substanser, har en varierende effekt, helseskade og styrkegrad som gir uberegnelig rus/helseskade og kan føre til overdoser og dødsfall. Avkriminalisering knyttet til ulike typer narkotika og grenseverdier i form av vekt kan dermed gi en misvisende veiledning på hva som er "mindre farlig" bruk.

13.5.2 – Terskelverdier

Det er Kripas' erfaring at de fleste selgere i enden av den distribusjonskjeden som er i kontakt med brukerne, sjeldent selger mer enn en eller to brukerdoser om gangen. De fleste av selgerne vil sjelden bli tatt med mer en 2 til 3 brukerdoser. Vi mener derfor at de foreslåtte mengdene narkotika som skal kunne "gå" straffefritt er for store, og vil kunne gi distributører av narkotika bedre "arbeidsforhold", og en lavere risiko for å bli straffet for kriminaliteten han eller hun bedriver. Salg av narkotika er langt vanskeligere å bevise enn oppbevaring/innehav.

For Kripas fremstår det ikke naturlig å karakterisere de mengder som foreslås akseptert som straffrie som "mindre kvanta til eget bruk". For heroin foreslår utvalget en grense på inntil 5 gram til eget bruk som en lovlig grense. Dagens rettspraksis er at oppbevaring av 15 gram heroin er å betrakte som *grov narkotikaovertrедelse* med en strafferamme på inntil 10 års fengsel⁷. Dersom man kommer til at 1/3 av det kvantum som skal til for at det betraktes som *grov narkotikaovertrедelse* er lovlig innehav, er det nærliggende at dette vil ha innvirkning på straffenivået i narkotikasaker. Dersom straffenivået senkes vil risikoen ved å bedrive narkotikavirksomhet rettet mot Norge betraktes som lavere, noe som igjen vil kunne ha som konsekvens at Norge vil være et mer attraktivt land for internasjonale organiserte kriminelle miljøer. Det vises her til det som bemerkes over om de utilsiktede virkninger overfor organisert kriminalitet.

Så vidt vi kan se fremkommer det heller ikke hvorvidt de ulike terskelverdiene kan akkumuleres, eller om et "innehav" kun kan dreie seg om en enkelt stofftype. Dette er etter vår vurdering en klar mangel ved utredningen. Er det slik at man straffritt kan inneha 5 gram av både kokain, heroin og amfetamin, samt 15 gram hasj osv.? Eller er det slik at hvis man innehar 5 gram kokain så kan man ikke inneha noe av de andre typene narkotika i tillegg? Hvis det siste skal straffes, hva er da den straffbare handlingen? De 5 grammene kokain, eller de øvrige stoffene? Og hvordan gjør man det overfor blandingsmisbrukere, som f.eks. påtreffes med 1,5 gram heroin, 2 gram amfetamin, 1 gram kokain og 3 gram hasj? Er dette straffbart eller straffritt? Blandingsmisbruk er utbredt og muligheten for å besitte flere typer narkotika vil gjøre det vanskeligere å vurdere hvorvidt en beholdning er ment for videre distribusjon/omsetning eller til eget bruk. Det vises her til det som fremkommer over.

I svært mange narkotikasaker beslaglegges det flere ulike typer stoffer. Dersom terskelverdiene skal kunne akkumuleres, kan en person til egen bruk f.eks. ha både 5 gram heroin, 5 gram kokain, 5 gram amfetamin, 1 gram MDMA og 15 gram hasj og likevel være innenfor terskelverdiene. Dette utgjør til sammen et stort antall rusdoser (jfr. tabellen nedenfor) og en svært betydelig mengde.

I tabellene nedenfor er det beregnet hvor mange rusdoser⁸ utvalgets forslag til terskelverdier utgjør. Beregningene er gjort med gjennomsnittlig styrkegrad, men

⁷ Rt. 2005, s. 1473 og Riksadvokatens rundskriv nr 2/2014

⁸ En rusdose er den dosen av et virkestoff med 100 % styrkegrad som anses å medføre psykomotorisk påvirkning svarende til ca. 1 promille alkohol i blod, jfr. <https://www.regjeringen.no/contentassets/2b19347b73dd45d0b523f1dd19ae9154/n-0558b-revidering-av-forskrift-om-faste-grenser.pdf>, hentet 20.02.20

også ved minste og høyeste styrkegrad målt ved Kripas i 2019⁹. Det er laget en tabell for flertallets forslag og en tabell for mindretallets forslag. Beregningene er kun gjort hvor Kripas har tilstrekkelig statistikkgrunnlag for å si noe om styrkegrad.

Stoff	Terskel-verdi (g)	Rusdose ¹⁰ renstoff (mg)	Styrkegrad gj.snitt 2019 ¹¹ (%)	Styrkegrad min-maks 2019 ³ (%)	Antall rusdoser v/gj.snittlig styrkegrad	Antall rusdoser v/min-maks styrkegrad
Heroin ¹²	5	10	15	4-57	75	20-285
Kokain	5	50	63	8-99	63	8-99
Amfetamin ¹³	5	50	28	2-100	28	2-100
MDMA pulver	1	150	84	11-92	6	1-6
Cannabis - hasj - marihuana	15	25	29 13	1-45 4-20	44 20	2-68 6-30

Tabell 1. Beregninger av rusdoser basert på flertallets forslag

Stoff	Terskel-verdi (g)	Rusdose ³ renstoff (mg)	Styrkegrad gj.snitt 2019 ⁴ (%)	Styrkegrad min-maks 2019 ⁴ (%)	Antall rusdoser v/gj.snittlig styrkegrad	Antall rusdoser v/min-maks styrkegrad
Heroin ⁵	1	10	15	4-57	15	4-57
Kokain	1	50	63	8-99	13	2-20
Amfetamin ⁶	1	50	28	2-100	6	<1-6
MDMA pulver	1	150	84	11-92	6	1-6
Cannabis - hasj - marihuana	5	25	29 13	1-45 4-20	15 7	1-23 2-10

Tabell 2. Beregninger av rusdoser basert på mindretallets forslag

Kommentarer til tabellene og beregningene

Ved cannabisrøyking tas ca. 20-37 % av THC-innholdet opp, resten ødelegges ved pyrolyse eller går ut i rommet^{14,15}. I beregningene i tabellene er det forutsatt at 25 %

⁹ <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/narkotika/narkotika-og-dopingstatistikk-kripas-2019.pdf>, hentet 21.10.20

¹⁰ En rusdose er den dosen av et virkestoff med 100 % styrkegrad som anses å medføre psykomotorisk påvirkning svarende til ca. 1 promille alkohol i blod, jfr. <https://www.regjeringen.no/contentassets/2b19347b73dd45d0b523f1dd19ac9154/n-0558b-revidering-av-forskrift-om-faste-grenser.pdf>, hentet 20.02.20

¹¹ <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/narkotika/narkotika-og-dopingstatistikk-kripas-2019.pdf>, hentet 21.10.20

¹² Rusdose heroin ved injeksjon, Jfr. HR-2011-01957

¹³ Rusdose ved intravenøst inntak

¹⁴ <https://tidsskriftet.no/2009/01/oversiktsartikkel/passiv-royking-av-cannabis-hva-skal-vi-tro>, hentet 21.10.19

¹⁵ <https://tidsskriftet.no/2011/03/oversiktsartikkel/cannabis-og-urinprover>, hentet 21.10.19

av THC-innholdet tas opp. Ved siden av tradisjonelle cannabisprodukter som hasj og marihuana finnes også en rekke raffinerte cannabisprodukter som beslaglegges på markedet med til dels svært høy styrkegrad. Produkter som shatter, isjhasj og cannabisolje (f.eks i e-sigaretter) kan inneholde svært høye THCverdier, (oppimot 90-95 % er rapportert). Både produkttypen og inntaksteknikken (røyking, damping, spising osv) har betydning for hvor mye av materialet som gir rus (og hvor mye som forbrennes eller ventileres bort), og dermed hvor mange rusdoser man kan oppnå pr vektenhet. Tabellene over tar ikke høyde for disse utradisjonelle kvalitetene og inntaksmåtene. Med konsentrerte produkter og spesielle inntaksmåter kan dermed betydelig høyere antall rusdoser oppnås fra 15 gram cannabisholdig materiale.

Ved en eventuell legalisering mener Kripos det også bør vurderes å sette en lavere terskel for hasj enn marihuana. De fleste andre land som har slike "avkriminaliseringsgrenser" opererer med en lavere grense for hasj (jf. kapittel 6 i utredningen). Det samme gjelder Danmark og Finland, hva gjelder deres foreleggsgrenser (jf. kapittel 8). Hasj har gjennomsnittlig et betydelig høyere THC-innhold enn marihuana (29 % vs 13 %), og utgjør derfor et større antall rusdoser (selv om det er store variasjoner). Den svært store økningen i styrkegrad av hasj de siste årene, er også relevant her¹⁶.

Kripos vil påpeke at det mangler terskelverdi for MDMA i tablettform. Gjennomsnittlig styrkegrad på MDMA-tabletter i 2019 er 177 mg/tablett, mens gjennomsnittlig styrkegrad på MDMA-pulver er 84 %. 1 gram pulver tilsvarer da ca. 5 tabletter MDMA.

For de stimulerende stoffene amfetamin, metamfetamin, kokain og MDMA forekommer det stor spredning i styrkegrad på beslaglagt materiale, og tabellen tar følgelig høyde for dette ved beregning av antall rusdoser.

For heroin derimot er spredningen mindre, men det forekommer også her kvaliteter, som heroinklorid med svært høy styrkegrad i sjeldne tilfeller, som kan medføre høyere antall rusdoser enn angitt. Tabellen tar ikke høyde for dette, og antall rusdoser er dermed angitt for et normalintervall.

Kripos bestemmer ikke styrkegrad på GHB (og GBL) på regelmessig basis, men registrerer at det forekommer stor spredning i kvaliteter, fra svært konsentrerte til svært fortynnede produkter. Det er derfor ikke foretatt beregning av antall rusdoser for GHB/GBL.

Til kapittel 14 – Avdekking av bruk og tilhørende befatning med narkotika – pålegg om oppmøteplikt mv.

14.3 Politiets rolle og oppgaver ved avdekking av bruk og besittelse av narkotika mv.
En konsekvens av forslaget om at politiet skal beslutte oppmøteplikt vurderes av Kripos som en utvidelse av politirollen, til å pålegge helsefremmende aktiviteter. Det er vanskelig å se dette på annen måte enn at politimyndighet skal anvendes for gi informasjon eller tilby behandling for en relativt begrenset, om enn alvorlig, helseskadelig aktivitet. Vi tviler på at noe tilsvarende ville blitt foreslått for tilfeller der politiet avdekker helseskadelig kosthold, farlige tilstander av overvekt, underernæring eller for den del der noen utsetter seg for særlig forurensede omgivelser.

¹⁶ <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/narkotika/narkotika-og-dopingstatistikk-kripos-2019.pdf>, hentet 21.10.20

Politiets inngrep ved helseskade har tradisjonelt vært tydeligst knyttet til å avverge den mer umiddelbare helsefaren, og da i form av "redning".

Politiets oppgaver er utførlig beskrevet i politiloven § 2, men det er forutsatt at andre offentlige tjenester bærer primæransvar for å følge opp hendelser som politiet i sin brede tjenesteform avdekker. Kripas ser det som en tydelig del av politiets oppgave å avdekke et illegalt rusmisbruk, men kan vanskelig se at etaten bør gis ansvar for helsefremmende tiltak knyttet til rusmisbruk. Der politiet har kjennskap til bekymringsfull omgang med narkotika må politiet ha rett og kanskje også plikt til å informere helse- og sosialtjenesten om dette.

Maktanvendelsen knyttet til visitasjon og dermed politiets anholdelse av person synes utilstrekkelig drøftet i utredningen. Skriftlig samtykke kan vanskelig praktiseres, og når eventuell bruk/besittelse ikke sanksjoneres utover en oppmøteplikt for helsemessig veiledning kan det være vanskelig å forsvare maktanvendelse ved visitasjon. Dette setter politiet i en situasjon hvor de innleder et politiinngrep, men raskt må vurdere å avstå fra det. Mange av disse aktivitetene vil finne sted i offentlig rom og kan vanskelig forklares for andre (tilskuere). Til dette kommer at utvalget heller ikke foreslår at unnlatt oppfølging av pålegg om å møte for helsetjenesten møtes med noen egentlige sanksjoner (se mer om dette lenger ned).

Det fremstår for Kripas svært usikkert om en avkriminalisering vil gjøre det lettere for politiet å være i dialog med kjøpere, for å få informasjon om salgsapparat/bakmenn. Det kan godt tenkes at en avkriminalisering vil åpne for en generelt "friere" dialog. Kjøperne vil ikke lenger inkriminerer seg selv, men vil nok like fullt kjenne på risikoen ved å gi politiet opplysninger om de kriminelle aktørene.

Til kapittel 15 – Samfunnets reaksjon på bruk av narkotika

Det er en forutsetning i utvalgets mandat at "Politiets skal kunne pålegge at den rusavhengige skal møtes med helserettete tiltak, og manglende oppfølging vil medføre sanksjoner" ¹⁷. Ved gjennomgang av kapittel 15 kan imidlertid ikke Kripas se at utvalget foreslår reelle sanksjoner. Blant annet forkastes (utvalget s. 325 og 326) et forslag om et overtredelsesgebyr. Et pålegg uten noen form for sanksjonsmuligheter ved manglende oppfølging er ikke et pålegg, men kun en anmodning. Kripas mener det er en svakhet ved utvalgets forslag at det i altfor liten grad foreslås virkemidler som ikke forutsetter samtykke fra den som påtreffes som påvirket av narkotika og/eller innehar narkotika. Mangelen på sanksjoner og/eller verktøy til å tvinge gjennom tiltak mot den enkeltes ønske, gir etter Kripas' syn grunn til bekymring for hvor effektiv myndighetens innsats mot narkotikabruk blir hvis utvalgets forslag følges opp.

Til kapittel 18 – Problemstillinger etter avkriminalisering: håndtering av opplysninger, behandling av ikke-avgjorte saker mv.

Kripas er behandlingsansvarlig for 17 av 19 sentrale politiregistre, herunder politioperativt register (PO), kriminaletterretningsregisteret og reaksjonsregisteret. En

¹⁷ Utredningen s. 19 venstre spalte

avkriminalisering av narkotikabruk og befatning med narkotika til eget bruk vil få konsekvenser for politiets tilfang av opplysninger om narkotikabruk og befatning med narkotika til eget bruk, hvilke opplysninger om narkotikabruk som kan registreres og hvordan slike opplysninger kan behandles. Disse spørsmålene er etter Kripas' syn mangelfullt utredet.

En avkriminalisering av narkotikabruk og befatning med narkotika til eget bruk vil, avhengig av hvordan avkriminaliseringen gjennomføres i praksis, kunne medføre en markant nedgang i opplysninger om narkotikabruk som blir tilgjengelig for politiet. Dette kan medføre utfordringer i et samfunnssikkerhetsperspektiv, for eksempel ved at edruehetsvurderinger hjemlet i vegtrafikkloven, våpenloven og yrkes-transportloven vil måtte gjennomføres på basis av mangelfulle opplysninger. Videre vil politiets opplysningsplikter, for eksempel varslingsplikten etter barnevernloven § 6-4, kunne få redusert verdi. Det anbefales således at det gjennomføres en nærmere utredning av disse spørsmålene dersom avkriminalisering vurderes aktuelt.

18.2.3 Registrering av opplysninger i politiet og tilgangen til slike opplysninger

Utvalget reiser spørsmål om i hvilken grad politiet skal lagre opplysninger om sivilrettslige narkotikasaker og for hvilke formål slike opplysninger eventuelt skal kunne brukes¹⁸. Innledningsvis konkluderer utvalget med at den mest naturlige forståelsen av registreringsplikten i politiregisterloven § 9 er at registreringsplikten kun omfatter tiltak som følger av straffbare lovbrudd, og at tiltak som følger av sivilrettslige lovbrudd ikke kan registreres. Kripas støtter denne forståelsen. Det vises her til Ot.prp. nr. 108 (2008-2009) punkt 9.7.3 hvor departementet uttaler at føring av et register "med opplysninger om personer som har vært gjenstand for straff, strafferettslige reaksjoner eller andre tiltak i anledning straffbare handlinger¹⁹" er av sentral betydning for blant annet kriminalstatistikken og utstedelse av politiattester.

Utvalget viser videre til at det i utgangspunktet vil være naturlig å åpne for at politiet kan bruke opplysninger om personers bruk av narkotika til lovpålagte oppgaver²⁰. Kripas støtter dette utgangspunktet. Politiet behandler i dag opplysninger om bruk av og befatning med narkotika i forbindelse med blant annet forvaltningsoppgaver tillagt politiet i særlovgivning. Utvalget nevner vegtrafikkloven²¹ § 34, yrkestransportloven²² § 37 jf. § 37 c²³ og våpenloven²⁴ § 10 som eksempler på forvaltningsvedtak som fattes av politiet, og som baserer seg på opplysninger om en persons edruehet.

Etter utvalgets vurdering vil politiet ha behov for å behandle opplysninger i forbindelse med utføring av lovpålagte forvaltningsoppgaver og for å sikre notoritet om undersøkelser og beslag politiet vil kunne gjennomføre etter en eventuell rusreform. Utvalget uttaler²⁵;

Spørsmålet er om behandlingen av slike opplysninger krever at det opprettes et nytt politiregister, eller om eller om dette informasjonsbehovet, og hensynet til personvernet til den saken gjelder, kan imøtekommes innenfor et av politiets eksisterende registre.

¹⁸ Utredningen punkt 18.2.1 side 350 venstre spalte.

¹⁹ Kripas' utheving.

²⁰ Utredningen punkt 18.2.3 første avsnitt.

²¹ LOV-1965-06-18-4 om vegtrafikk.

²² LOV-2002-06-21-45 om yrkestransport med motorvogn og fartøy.

²³ Kripas antar at dette må være en feil. Riktig hjemmel er yrkestransportloven § 37 f.

²⁴ LOV-1961-06-09-1.

²⁵ Utredningen punkt 18.2.3 venstre spalte.

Vurderingen vil til en viss utstrekning avhenge av hvordan eksisterende politiregistre eventuelt kan videreutvikles. Et beslektet spørsmål er om det vil være ønskelig med et registersystem som samler informasjon om politiets møter med enkeltpersoner med et forebyggende siktemål, utenfor straffesak. Et register som inneholder slik informasjon lagret på enkeltpersonnivå på en strukturert måte, ville gjøre det mulig med mer adekvate søkefunksjoner og lette utarbeidelse av statistikk om forebyggende tiltak, som kunne understøtte evalueringer og forskning på slike tiltak. Samtidig reiser dette spørsmål knyttet til personvern og publikums forhold til politiet. Utvalget antar at det kan være grunn til å vurdere problemstillingen nærmere, men dette reiser spørsmål som det ikke er rom for å løse innenfor rammene av denne utredningen.

Kripos vil bemerke at registrering av opplysninger i eksisterende politiregistre innenfor politiregisterlovens virkeområde forutsetter at behandlingen av opplysninger har et politimessig formål, jf. politiregisterloven § 4. Politimessige formål er definert i politiregisterloven § 2 nr. 13 og omfatter politiets kriminalitetsbekjempende virksomhet, herunder etterforskning, forebyggende arbeid og ordenstjeneste og politiets service- og bistandsfunksjon samt føring av vaktjournaler. Politiets forvaltningsvirksomhet anses ikke som et politimessig formål. Før det besluttet hvor opplysninger politiet har kommet til kjennskap til gjennom håndheving av et sivilrettslig forbud mot narkotikabruk kan lagres, må det vurderes om håndheving av et sivilrettslig forbud er et politimessig formål i politiregisterlovens forstand. Dersom håndheving av et sivilrettslig forbud mot bruk av narkotika og befatning med narkotika til eget bruk ikke anses som et politimessig formål, må en eventuell behandling av opplysninger utenfor PO²⁶ hjemles i personopplysningsloven og personvernforordningen.

Politiet har p.t. anledning til å registrere opplysninger for forebyggende formål i kriminaletterretningsregisteret, jf. politiregisterloven § 11 jf. § 5-2 nr. 2 og politiregisterforskriften kapittel 47²⁷. Vilkårene for registrering er imidlertid knyttet til kriminalitetsforebyggende og -bekjempende formål, jf. politiregisterloven § 5-2 nr. 2 og politiregisterforskriften § 47-4 jf. § 47-1. Ved en avkriminalisering av bruk av narkotika og befatning med narkotika til eget bruk, oppstår spørsmålet om hvorvidt forebygging av narkotikabruk fortsatt skal anses som et kriminalitetsforebyggende formål. Dersom forebygging av narkotikabruk ikke anses som kriminalitetsforebygging, vil kun opplysninger som kan knyttes til forebygging av handlinger som vil være straffbare også etter en eventuell rusreform, for eksempel salg eller innførsel av narkotika, kunne registreres i kriminaletterretningsregisteret.

Politiet vil også etter en eventuell rusreform ha behov for å registrere politiets kontakt med enkeltpersoner i tilknytning til avdekking av bruk av narkotika eller befatning med narkotika til eget bruk i PO. Kripos deler utvalgets oppfatning²⁸ om at slik registrering vil være uproblematisk også etter gjennomføring av en eventuell rusreform. Føring av vaktjournal er i politiregisterloven eksplisitt nevnt som et politimessig formål, jf. politiregisterloven § 2 nr. 13 bokstav b, og Kripos kan ikke se at det er nødvendig med lov- eller forskriftsendringer for å kunne registrere nevnte opplysninger i PO. Det bemerkes imidlertid at PO er mindre egnet til å ivareta notoritet om politiets behandling av saker som involverer avdekking av narkotikabruk eller befatning med narkotika til eget bruk. Systemet mangler god funksjonalitet for å lagre strukturerte data. Det vil således ikke kunne utarbeides detaljerte statistikker på bakgrunn av opplysninger fra PO, slik utvalget har sett et behov for. PO har heller

²⁶ Jf. nedenfor.

²⁷ Se også punkt 1.2.2.

²⁸ Utredningen s. 351.

ikke funksjonalitet for å produsere dokumenter, noe som vil nødvendiggjøre behandling av opplysninger i et saksbehandlingssystem i tillegg.

Utvalgets forslag om å benytte BL som saksbehandlingssystem for saker om politiets håndheving av det sivilrettslige forbudet bør vurderes nærmere. Systemet benyttes p.t. kun til straffesaker, og eventuell bruk til andre formål vil kreve avklaringer samt videreutvikling av systemet.

Inntak av narkotika vil kunne virke sløvende, over normalt oppkvikkende eller desorienterende, og vil i de fleste tilfeller ha konsekvenser for den rusedes vurderings- og reaksjonsevner. Det er et faktum at de personer som oftest påtreffes med narkotika, og dermed har mange registreringer om narkotikabruk i politiets registre, kan lide av en avhengighet til narkotika som vil kunne påvirke selv de beste intensjoner om å avstå fra narkotikabruk som kan påvirke arbeidet. Politiattestene er et viktig verktøy for å unngå at rusmiddelavhengige blir tilsatt i stillinger hvor manglende edruelighet kan ha innvirkning på oppgaveutførelsen, herunder egnethet til å arbeide med særlig sårbare grupper, ha ansvar for andre menneskers helse og/eller sikkerhet eller inneha en stilling hvor han eller hun vil ha enkel tilgang til medikamenter eller andre rusmidler. Viktigheten av edruelighet i enkelte typer stillinger illustreres av at norsk lovverk har en rekke bestemmelser om pliktmessig avhold, for eksempel bestemmelsene om pliktmessig avhold for helsepersonell²⁹, tjenestegjørende på luftfartøy³⁰ og embets- og tjenestemenn med politimyndighet³¹. Politiet kan utlevere opplysninger som ikke fremkommer på politiattest dersom det på basis av registreringer i reaksjonsregisteret eller i straffesaken er grunn til å tro at en person har et rusmiddelproblem og den utstedte politiattesten ikke vil gi et fullstendig grunnlag for vurdering hos arbeidsgiver, jf. for eksempel politiregisterloven §§ 27 første og annet ledd, 30 og 31.

Etter Kripas' vurdering vil arbeidsgiveres evne til å ivareta hensynene nevnt overfor bli betydelig redusert dersom narkotikabruk og befatning med narkotika til eget bruk ikke lenger kan utleveres, enten fordi opplysningene ikke blir registrert eller fordi de kun registreres i PO, hvor det er gjort unntak fra anledningen til å utlevere i henhold til politiregisterloven §§ 30 og 31, jf. politiregisterforskriften § 53-8.

18.3 Håndtering av opplysninger om tidligere registrerte straffereaksjoner for narkotikalovbrudd som avkriminaliseres

Sletting i reaksjonsregisteret

Utvalget foreslår³² at overtredelser av legemiddeloven § 24 ikke skal påføres politiattest eller inngå i vandelsvurderinger og skal slettes fra reaksjonsregisteret. For overtredelse av strl. § 231 og strl. (1902) § 162 første ledd, skal det gjøres en konkret vurdering av tidligere saker for å fastslå om forholdet omfattes av utvalgets foreslåtte avkriminalisering. De overtredelsene av strl. § 231 og strl. (1902) § 162 første ledd som kun omfatter avkriminaliserte forhold skal ikke benyttes ved utstedelse av politiattester og gjennomføring av vandelsvurderinger og slettes fra reaksjonsregisteret. Alternativt skal de ovennevnte opplysningene sperres på politiattest. Utvalget uttaler i begrunnelsen³³:

²⁹ Helsepersonelloven § 8.

³⁰ Luftfartsloven § 6-12.

³¹ Politiloven § 23.

³² Utredningen punkt 18.3.3.

³³ Ibid.

Ved en avkriminalisering kan det ha gode grunner for seg å sperre eller slette straffereaksjoner som tidligere er ilagt for de handlingene som avkriminaliseres. Spørsmålet om fortsatt lagring og bruk av en ilagt straffereaksjon for en handling som senere ble avkriminalisert, kommer ikke minst på spissen i de tilfeller der det har gått lang tid siden lovbruddet, og personen ellers har vært lovlydig. På den annen side vil personen ha overtrådt straffebud som gjaldt på handlingstidspunktet, og personen har slik sett utvist en vilje til å sette seg over normene som regulerer atferden i samfunnet. For noen typer stillinger som krever fremlagt en uttømmende politiattest, kan en slik vilje og evne til lovbrudd tenkes å være av interesse, i den grad det indikerer en lavere grad av respekt for lovens rammer. Det vil imidlertid ikke nødvendigvis foreligge noe klart grunnlag for å trekke en slik konklusjon. Begrunnelsen for å tillegge det betydning at en person har utvist vilje og evne til å overtre en lovbestemmelse, fremstår nokså abstrakt når det er tale om en lovbestemmelse som samfunnet senere fant grunn til å avskaffe. Et slikt prinsipielt utgangspunkt om at ethvert lovbrudd, også et relativt sett lite alvorlig lovbrudd som senere er blitt avkriminalisert, skal tillegges betydning, harmonerer dessuten dårlig med gjeldende regler om politiattester: Forenklede forelegg, som innebærer en konstatering av skyld for en straffbar handling, anmerkes ikke på uttømmende politiattest eller vandelsvurdering, jf. politiregisterforskriften § 30-2.

Kripos vil påpeke at sletting av opplysninger prinsipielt sett skiller seg fra sperring av opplysninger slik at de ikke kan påføres politiattester. En sletting innebærer at politiet mister en hver anledning til å behandle opplysningene, uavhengig av formål. Opplysninger om tidligere straffedommer kan være relevante i en rekke sammenhenger, herunder ved forebygging og etterforskning av kriminalitet, også etter en eventuell avkriminalisering. Opplysningene vil videre kunne være relevante ved forskjellige typer skikkethetsvurderinger, for eksempel akkreditering i henhold til politiregisterforskriften § 38-5, ved utarbeidelse av statistikk og trendrapporter og i etterretningsrapporter og trusselvurderinger. En permanent sletting av opplysningene vil være et vesentlig tap for politiet og samfunnet for øvrig, noe som ikke synes å være tilstrekkelig utredet³⁴. Hva gjelder tidligere praksis ved legalisering og/eller avkriminalisering, vises for eksempel til forskrift om bruk av vannscooter og lignende³⁵ som ble opphevet ved forskrift 21. juni 2017³⁶ uten at det ble stilt krav om sletting av opplysninger om tiltak som følge av overtredelse av førstnevnte forskrift § 8.

Kripos' foreløpige undersøkelser viser at det er registrert ca. 155 000 avgjørelser i reaksjonsregisteret som inneholder overtredelser av legemiddeloven. Ca. 40 000 av disse omfatter overtredelser av legemiddeloven alene. Videre er det identifisert ca. 150 000 avgjørelser som inneholder overtredelser av strl. § 231 og strl. (1902) § 162 første ledd. Dersom utvalgets forslag til sletting skal gjennomføres, må disse registreringene gjennomgås manuelt for å identifisere hvilke avgjørelser som helt eller delvis omfattes av utvalgets forslag til avkriminalisering. I denne sammenheng er det også et poeng at de foreslåtte grenser for straffrihet er avhengige av en skjønnsmessig totalvurdering. Dette medfører at en slik manuell gjennomgang vil bli ytterligere krevende. Reaksjonsregisteret har p.t. ikke funksjonalitet for å sperre disse opplysningene på politiattest. Slik funksjonalitet må eventuelt utvikles.

En manuell gjennomgang av de til sammen ca. 300 000 registreringene i reaksjonsregisteret vil kreve betydelige ressurser, både hos Kripos som behandlingsansvarlig for de aktuelle registrene og for påtalemyndigheten. Dersom det blir besluttet at opplysninger i reaksjonsregisteret som omfattes av utvalgets forslag til avkriminalisering skal sperres, må det utvikles funksjonalitet for dette i

³⁴ Jf. også innledningen.

³⁵ FOR-2013-06-21-701 om bruk av vannscooter og lignende.

³⁶ FOR-2017-05-18-609 om oppheving av forskrift om bruk av vannscooter og lignende.

reaksjonsregisteret. Det vil være avansert funksjonalitet, og det må påregnes ikke ubetydelige kostnader forbundet med arbeidet.

Til kapittel 22 - Merknader til de foreslåtte lovendringene

Endring av legemiddeloven § 31

Kripos foreslår at det klargjøres i forslag til legemiddelov § 31 femte ledd, siste punktum at mengdebegrensninger skal fastsettes ved forskrift, ikke bare "kan" slik forslaget er formulert i utredningen. Terskelverdiene er sentrale for forslaget og praktiseringen av dette. Ved fastsetting i forskrift sikres en grundig vurdering med tilhørende høringsrunde.

Endring av straffeloven § 231

Det vises til merknadene over.

Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven

Utvalget foreslår en ny bestemmelse - § 7-4 *Rådgivende enhet for narkotikasaker*. Det foreslås at alle kommuner skal ha slik enhet, men det er overlatt til departementet i forskrift å fastsette innholdet i tjenesten, organiseringen m.m. jfr. bestemmelsens annet ledd. Kripos vil påpeke viktigheten av at forslaget til forskrift blir gjenstand for høring.

Utkast til ny politilov § 9a om visitasjon av person, gjenstand eller oppbevaringssted

Dersom denne bestemmelsen vedtas, vil man få to sett regler for å undersøke om en person innehar/besitter/oppbevarer narkotika på seg eller i "*gjenstand eller på oppbevaringssted*", henholdsvis politiloven og straffeprosessloven. I en del tilfeller kan det være vanskelig å vurdere om det er det ene eller andre regelsett som kommer til anvendelse. Det avgjørende vil normalt være hvor stort kvantum narkotika mistanken gjelder.

Kravet til mistanke bør være det samme ved visitasjon etter politiloven § 9a som ved ransaking etter straffeprosessloven §§ 195 og 192. Ifølge forslaget til ny politilov § 9a må det være "overveiende sannsynlig" at vedkommende innehar narkotika for å kunne iverksette visitasjon. Med henvisning til utredningens pkt. 14.3.2.2 (s. 294 høyre spalte) legger vi til grunn at man med "overveiende sannsynlig" mener sannsynlighetsovervekt og ingen større grad av sannsynlighet. Språklig sett vil dette da samsvare med "skjellig grunn til mistanke" som er vilkåret i ransakingsbestemmelsene. "Skjellig grunn til mistanke" krever sannsynlighetsovervekt jfr. eksempelvis Rt-1993-1302. Dette er et godt innarbeidet begrep som politiet er vel fortrolig med. At "skjellig grunn til mistanke" blir brukt ved de fleste tvangsmidler i straffeprosessen er etter Kripos' syn ikke et godt argument for ikke å bruke det samme begrepet også ved eventuell visitasjon etter politiloven. Kripos ser ingen viktige grunner til å operere med forskjellige formuleringer og foreslår derfor at man ved en eventuell lovendring benytter det allerede innarbeidede begrepet "skjellig grunn til mistanke".

Det er i annet ledd foreslått å legge beslutningskompetansen til politimesteren eller den han bemyndiger, dersom den som ønskes visitert ikke samtykker i dette. Kripos mener at det mest hensiktsmessige vil være å legge primærkompetansen til politiet på stedet, noe også utvalget er inne på i utvalgsrapporten side 373 (høyre spalte);

Når primærkompetansen i utvalgets forslag er lagt til politimesteren, er det fordi visitasjon etter bestemmelsen vil kunne gjøres som ledd i planlagte aksjoner mot en eller flere bestemte personer. Slike planlagte visitasjoner bør etter utvalgets syn godkjennes av politimesteren eller den politimesteren gis fullmakt.

Som utvalget selv påpeker vil det være det politiet iakttar på stedet som er avgjørende for om vilkårene for visitasjon er oppfylt. Det vil så godt som alltid være fare for at vedkommende vil kunne kvitte seg med stoffet mens politimesteren (eller andre) blir forelagt saken for avgjørelse. Et mindre kvantum narkotika vil være lettere å kvitte seg med enn et større. Selv ved planlagte aksjoner må politiet foreta en konkret vurdering på stedet av om vilkårene for visitasjon er oppfylt. Denne kan ikke skje i forbindelse med planleggingsfasen. Utvalgets begrunnelse for å legge primærkompetansen til politimesteren oppleves derfor ikke som særlig treffende.

Utkast til ny politilov § 9b om testing av narkotikapåvirkning

Etter annet ledd skal en person som politiet anser påvirket av narkotika få tilbud om å la seg teste for å få avkreftet/bekreftet dette. Videre er det etter siste ledd adgang for politiet å teste en person for å få avdekket bruk av narkotika. Uttrykket "overveiende sannsynlig" foreslås også her byttet ut med "skjellig grunn til mistanke".

Utkast til ny politilov § 9c om pålegg om oppmøte for rådgivende enhet for narkotikasaker

Det foreslås at politiet på nærmere vilkår kan treffe vedtak som pålegger en person å møte hos den "rådgivende enhet for narkotikasaker". Vedtaket skal treffes i samsvar med forvaltningslovens regler. Det innebærer at det må være skriftlig og begrunnet, og dette gjør det upraktisk å treffe vedtaket på stedet.

Flere i den personkrets som det kan være aktuelt å gi slikt pålegg, har ikke fast adresse og kan sålede være vanskelig å nå pr. post. Meddelelse av vedtaket kan derfor by på atskillige problemer. Det er videre foreslått en lovendring som gjør at den som ikke etterkommer politiets vedtak, ikke kan straffes for denne unnlåtelsen. Det er heller ikke gitt hjemmel til politiet for, om nødvendig "med makt", å gjennomføre vedtaket. Dette er i strid med det alminnelige prinsipp at politiets vedtak skal etterkommes og at unnlåtelse av dette er straffbart. Dette kan uthule publikums respekt for politiets avgjørelser og også være demotiverende for de polititjenestepersoner som arbeider innen narkotikafeltet.

Dersom man går videre med utvalgets forslag foreslår Kripos at man utreder alternativer, herunder at vedkommende på stedet kan få utlevert et skriv (nærmest en brosjyre) hvor adresse og telefonnummer til rådgivningsenheten er oppført. Personalia til vedkommende og hva saken gjelder kan nedtegnes i skrivet. En kopi kan sendes til rådgivningsenheten og en kopi forblir hos politiet. Dette antas å være tilstrekkelig og vil - i hvert fall i praksis - ha samme virkning som et vedtak slik det er foreslått av utvalget.

Endring av politilov § 30 om straff:

Det vises til det som fremkommer over om politiloven § 9c.

Med hilsen

Ketil Haukaas

Saksbehandler:

Morten Stene
politiadvokat
Tlf. 92282961

Kathrine Rogstad
seniorrådgiver
Tlf. 23208917

Kopi:

Det nasjonale statsadvokatembetet